COMUNICAREA DIDACTICĂ *VERSUS* STRATEGIA DIDACTICĂ: ABORDARE DIHOTONOMICĂ

GUȚU Vladimir, doctor habilitat, profesor universitar,
ȚURCANU Carolina, doctor, cercetător științific superior,
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract : *In the article dealing with the communication given teaching and trends of development of this concept. At the same time it addresses the interaction and interconnection dichotomy teaching communication strategies and teaching strategies. It establishes the existence of several models of interaction between these two phenomena, which led to formulate a regularity: the type of communication determines the type of teaching strategy.*

Introducere

Conceptului de *comunicare didactică* evidenţiază existenţa a *trei* tendinţe:

1. Tendinţa accentuării rolului subiectului educaţiei (profesorului) de emiţător, care elaborează şi valorifică simultan conţinutul-mijloacele-canalele mesajului educaţional, realizabil în funcţie de resursele psihoindividuale şi psihosociale ale obiectului educaţiei (elevului).
2. Tendinţa accentuării rolului obiectului educaţiei (elevului) de receptor, (auto)perfectabil la nivelul mecanismelor declanşate şi al structurilor psihologice angajate.
3. Tendinţa dezvoltării interacţiunii formative dintre profesor/emiţător şi elev/receptor, angajată în plan cognitiv dar şi afectiv, motivaţional, caracterial, la nivel verbal, dar şi nonverbal.[1]

În contextul ultimei tendinţe, I.Cerghit încearcă să explice esenţa pedagogiei moderne a comunicării, pentru care:

- relaţia instructivă (educativă) este eminamente o relaţie de comunicare, „un schimb de semnificaţii” ce dă naştere unui tip specific de limbaj – limbajului didactic sau pedagogic, pe care se bazează. Ceea ce nu înseamnă că învăţământul este reductibil la comunicare, ci evidenţiază o recunoaştere a comunicării ca parte constitutivă şi vitală a procesului instructiv-educativ (ce poate fi asimilat cu o schemă de comunicare);
- comunicarea constituie una dintre condiţiile fundamentale ale bunei desfăşurări a procesului de învăţământ. Se estimează, după diverse cercetări, că, în proporţie de 70%, cunoştinţele vehiculate de şcoală ţin de parcurgerea cărţilor (manual şi cursuri), de oralitate şi de relaţiile interpersonale, la care se adaugă imixtiunile multimedia şi ale altor tehnologii mai noi de informaţie şi comunicare. În perspectivă, acest instrumentar de învăţare şi de cultură va coexista, anunţând forme inedite de cunoaştere, de transmitere şi de memorie. Aceasta ar putea să însemne că cele mai multe dintre situaţiile de instruire sunt şi vor fi predominant comunicante, că vor angaja, într-o formă sau alta, comportamente de predare şi învăţare manifeste ca acte de comunicare verbale şi nonverbale. De unde concluzia că a învăţa condiţiile învăţării înseamnă a organiza comunicările ce se produc în clasă, a organiza şi controla schimburile de semnificaţii ce au loc între profesor şi elevi, între aceştia din urmă, între elevi şi alte medii;
- ca parte constitutivă şi vitală de învăţământ, comunicarea se implică activ şi creator în structurarea şi depăşirea acestuia, acţionând ca:
  - *sursă de informaţii sau purtător de mesaje* (conţinuturi) destinate instruirii şi educaţiei. În această ipostază, ea devine pentru elev un instrument de acces la cunoaştere, de studiere a diferitelor materii ştiinţifice sau umanistice, iar pentru profesor – un mijloc decisiv în exersarea profesiunii sale didactice şi educative;
  - *sursă generatoare de învăţare*, care accentuează interacţiunile elev-cunoaştere (conţinut)-profesor, prin comunicare. Învăţarea este definită în acest caz drept un proces de apropiere personală a conţinutului tratat, antrenând studentul într-un proces semnificativ de construire a sensului şi a cunoştinţelor prin intermediul schimbului de informaţii, al medita-

[1] Cristea S. *Dicţionar de pedagogie*. Chişinău-Bucureşti: Grupul Editorial Litera Educaţional, 2002, p.42.

ţiei profesorului şi al grupului de elevi, şi nu de prelucrarea „de-a gata” a unor cunoştinţe venite sub formă de discurs.[1]

Definit în termeni de comunicare, procesul de învăţământ apare ca o înlănţuire, teoretic infinită, de situaţii de comunicare cu specific didactic. Fiecare situaţie este interpretată ca un ansamblu de circumstanţe în cadrul cărora se derulează actul de comunicare, anturajul fizic şi psihosocial în care acest act are loc. Prin caracteristicile şi impactul ei, fiecare situaţie condiţionează interschimbul dintre participanţi, angajând tot timpul o retroacţiune reglatoare între aceştia.

Concept dihotomic de interacţiune

În această ordine de idei, deducem că interactivitatea reprezintă acea dimensiune care asigură corelarea dintre strategia didactică şi comunicare, inclusiv didactică. De fapt, comunicarea este acel mod fundamental de interacţiune psihosocială/educaţională fără de care elevii nu-şi vor putea forma competenţele cognitive şi profesionale.

Strategiile didactice interactive prin comunicare facilitează nu doar transferul a ceva, ci sunt mai profunde, determinând şi însuşirea integrală sau parţială de către student a ceea ce-i este adresat. Strategiile didactice ca un mod de comunicare nu se realizează niciodată fără intenţia de a influenţa calitativ şi nu doar cantitativ. Mesajul didactic este acea unitate care dobândeşte valoarea de comunicare propriu-zisă. Schimbarea de mesaje între subiecţi devine interactivă. Modelele de interacţiune se constituie din unităţi de comunicare cu diferit grad de complexitate. Măsura mesajului, în cazul nostru, este informaţia didactică experimentată prin specificul instrumentelor pedagogice/strategiilor didactice.

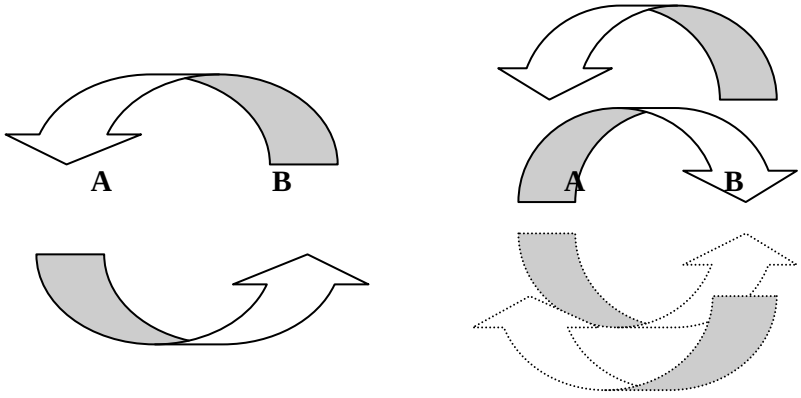
Aşadar, interacţiunea caracterizează şi fenomenul de „comunicare” şi fenomenul de „strategie didactică”.

„Statutul” interacţiunii în cazul „comunicării” şi al „strategiei didactice” poate fi redat prin comparaţie.

Comunicarea bipolară implică cea mai simplă interacţiune dintre emiţător şi receptor.

A canal B

Legătura dintre doi interlocutori are mai multe canale destinate comunicării.

Acest tip de comunicare implică două tipuri de strategii didactice: una cu grad scăzut de activism, a doua – cu grad înalt de activism. În primul caz, monologul reprezintă canalul de bază al comunicării. Profesorul este transmiţător al cunoştinţelor.

Această abordare, de regulă, caracterizează formele frontale de organizare a învăţământului/curs universitar clasic.

În al doilea caz, „dialogul” domină actul de comunicare. Profesorul este privit ca animator. Această abordare se referă la învăţarea în perechi, învăţarea reciprocă. Deşi interactivitatea, în acest caz, are un caracter activ, ea implică numai doi interlocutori: profesor-student, student-student.

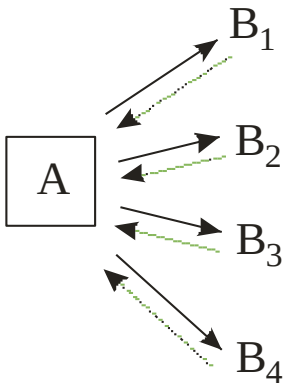
Trecerea comunicării bipolare în comunicare unipolară aduce modificări la nivelul interlocutorilor. În acest caz, individul este conştient de singurătatea sa prin reflecţiile proprii. Acest tip de comunicare poate sta la baza strategiilor didactice de învăţare autonomă/individuală.

[1] Cerghit I. *Sisteme de instruire alternative şi complementare. Structuri, stiluri şi strategii*. Bucureşti: Aramis, 2002, p.16.

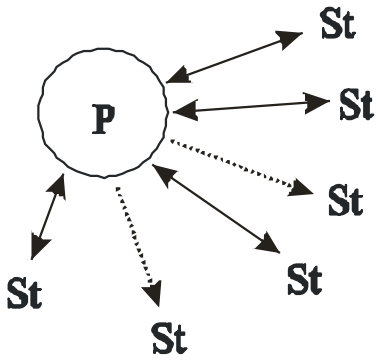
O altă abordare ţine de comunicarea multipolară care identifică o mare varietate de scheme:

Comunicarea bipolară, multipolară

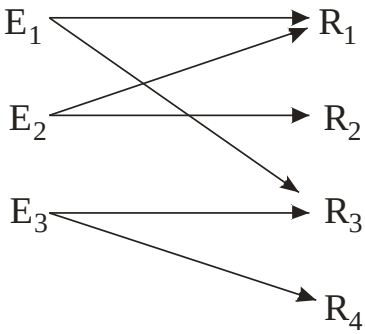
- Un emiţător şi mai mulţi receptori

- Relaţii bidirecţionale între profesor şi elev

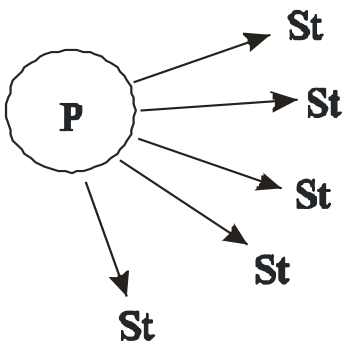

- Mai mulţi emiţători şi mai mulţi receptori

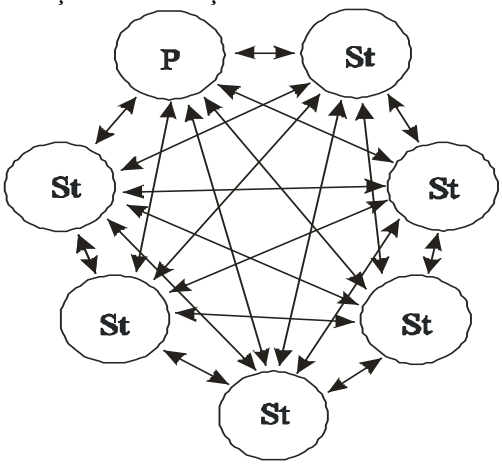

Strategiile didactice interactive

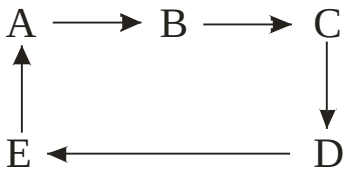
- Relaţii unidirecţionale între profesor şi elev

- Relaţii multidirecţionale

- Acest tip de relaţii şi interacţiuni este caracteristic metodei „Turul galeriei”

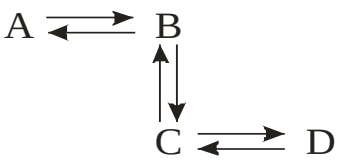

Multirelaţionalitatea specifică strategiilor didactice interactive este determinată şi de tipologia comunicării multipolare.

- Comunicarea cu poşta

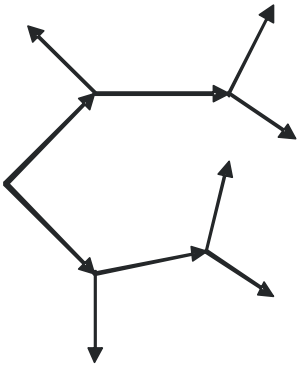

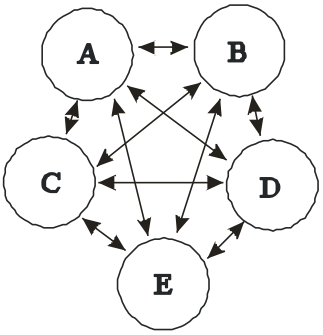

Informaţia circulă de la un partener la altul, fiecare dintre ei având simultan sau succesiv rol de emiţător, respectiv, de receptor.

- Schema divergentă când în fiecare moment se realizează mai multe difuziuni

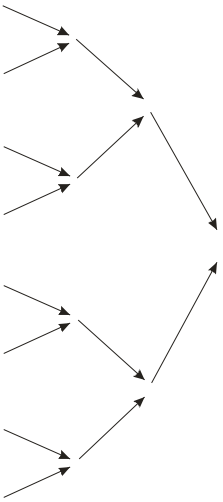

- Acest tip de relaţie implică preponderent strategiile didactice de cooperare/colaborare

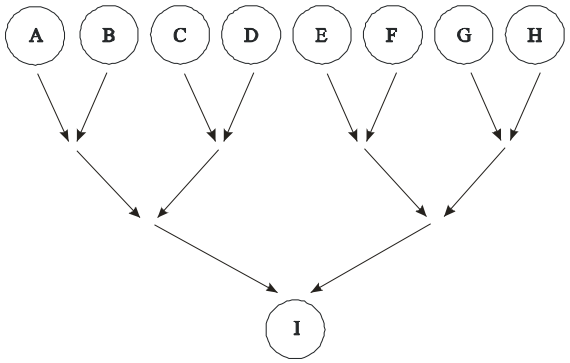

Aici liderii de opinii vor avea rolurile cele mai importante pentru comunicarea în grup.

- Schema convergentă, în care informaţia provine de la surse multiple, dar circulaţia ei se termină prin concentrarea la un receptor unic.

- Acest tip de relaţii şi interacţiuni implică strategiile didactice algoritmizate.

Concluzii

Analizând schemele de comunicare şi tipurile de strategii didactice prezentate *supra*, putem concluziona:

1. Atât comunicarea, cât şi strategia didactică au la bază acţiunea interactivă dintre doi sau mai mulţi participanţi.
2. Tipologia şi structura comunicării poate determina tipologia strategiilor didactice prin identificarea modelului de interacţiune şi prin conţinutul mesajului.
3. Strategia didactică aplicată este totodată şi o strategie de comunicare specificată determinată de contextul real.
4. Relaţiile/interrelaţiile dintre comunicare ca mod fundamental de interacţiune psihosocială şi strategia didactică ca mod specific de interacţiune educaţională se deduc din esenţa acestora:
   a) atât „comunicarea”, cât şi „strategia didactică” au ca scop modificarea comportamentului celuilalt în contexte specifice/determinate;
   b) „comunicarea” şi „strategia didactică” implică cel puţin doi participanţi/ interlocutori/ subiecţi;
   c) feedback-ul este parte componentă a substanţei dimensiunilor comparate;
   d) mesajul este unitatea care dobândeşte valoare de comunicare propriu-zisă şi construct al strategiilor didactice. Mesajul în cadrul strategiilor didactice preia funcţia de instrument didactic. Schimbarea mai multor mesaje între participanţi devine interacţiune, care, la rândul său, determină tipologia şi valoarea strategiei didactice, cu predilecţie, a celei interactive.

Dacă interacţiunea stă la baza actului de comunicare şi a tipului de comunicare, atunci comunicarea direcţionează, alături de alţi factori, metodologia proiectării strategiilor didactice interactive.

Bibliografie:

1. Cerghit I. *Sisteme de instruire alternative şi complementare. Structuri, stiluri şi strategii*. Bucureşti: Aramis, 2002.
2. Cristea S. *Dicţionar de pedagogie*. Chişinău-Bucureşti: Grupul Editorial Litera Educaţional, 2002.
3. Guţu V., Vicol M. *Tratat de pedagogie: între modernism și postmodernism*. Iași: Performantica, 2014, 554 p.